Фролова Е. А.

К ВОПРОСУ СОЗДАНИЯ КУРСА ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ МОРСКИХ СПЕЦИАЛИСТОВ К СОЦИОКУЛЬТУРНОЙ КОММУНИКАЦИИ В МУЛЬТИНАЦИОНАЛЬНОМ ЭКИПАЖЕ

В статье проанализированы имеющиеся курсы подготовки будущих морских специалистов к социокультурной коммуникации в мультинациональном экипаже: «Курс межкультурного общения на борту судна», «Управление этническим и социокультурным многообразием», «Социокультурные аспекты профессиональной подготовки будущего судоводителя». Обоснована необходимость применения предложенных курсов в учебном процессе высших морских учебных заведений.

Предложено создание базы учебно-методических материалов, которые можно будет использовать для повышения уровня профессиональной подготовки будущих морских специалистов в соответствии с международными стандартами, ознакомления студентов с социокультурными основами будущей профессиональной деятельности.

Ключевые слова: курс подготовки, социокультурная коммуникация, будущие морские специалисты, мультинациональный экипаж.

Фролова О. О.

ДО ПИТАННЯ РОЗРОБЛЕННЯ КУРСУ З ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МОРСЬКИХ ФАХІВЦІВ ДО СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В МУЛЬТИНАЦІОНАЛЬНОМУ ЕКІПАЖІ

У статті проаналізовано наявні курси з підготовки майбутніх морських фахівців до соціокультурної комунікації в мультинаціональному екіпажі – «Курс міжкультурного спілкування на борту судна», «Управління етнічним та соціокультурним різноманіттям», «Соціокультурні аспекти фахової підготовки майбутнього судноводія». Обґрунтовано потребу застосування запропонованих курсів у навчальному процесі вищих морських навчальних закладів.

Удосконалення системи підготовки майбутніх морських фахівців має відбуватися безперервно й динамічно, тому що морська галузь постійно вимагає від вищої школи вирішення нових, більш складних завдань.

Автором підкреслено той факт, що наразі спеціальних курсів та конкретних методичних розробок з означеної проблеми, які б відповідали умовам сьогодення, недостатньо. Це може бути зумовлено тим фактом, що Міжнародною морською організацією (ІМО) досі не розроблено й не впроваджено типового модельного курсу з підготовки морських фахівців до професійної діяльності в умовах мультинаціонального професійного середовища.

Запропоновано створити базу навчально-методичних матеріалів, які можна буде використовувати для підвищення рівня професійної підготовки майбутніх морських фахівців відповідно до міжнародних стандартів, ознайомлення студентів із соціокультурними основами майбутньої професійної діяльності, ураховуючи специфіку культурних реалій, різних менталітетів у мультинаціональному екіпажі.

Ключові слова: курс підготовки, соціокультурна комунікація, майбутні морські фахівці, мультинаціональний екіпаж.

УДК 37.018.46 ***Ярема С. В.****

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ДО РОБОТИ З ТВОРЧО ОБДАРОВАНИМИ УЧНЯМИ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ НИМИ ДИПЛОМНИХ РОБІТ

Статтю присвячено проблемі підготовки майбутніх учителів технологій до роботи з учнями, що мають задатки до творчої діяльності. Автор показує важливість цього напрямку роботи й пропонує власне бачення шляхів підвищення його ефективності. Ним розроблено тематику дипломних робіт, виконання яких орієнтоване на розвиток готовності вчителя до організації роботи з творчо обдарованими учнями. Тут же подається орієнтовний зміст такого виду дипломних робіт, дається пояснення окремих розділів та їх пунктів.

* © *Ярема С. В.*

Стаття може бути корисна науковцям, які займаються проблемою професійної підготовки майбутніх учителів не лише технологій, а й інших суміжних предметів – наприклад, фізики, хімії, біології. Очевидною є й її користь для випускників університетів, які випускають учителів технологій.

Ключові слова: здібність, творчість, творча обдарованість, розвиток здібностей, творчість, дипломна робота, учитель технологій, професійна підготовка, університет, школа.

Проблема підготовки майбутніх учителів технологій до роботи з учнями, що мають задатки до творчої діяльності (для спрощення таких учнів іноді називають творчо обдарованими) була важливою завжди, проте зараз актуальність цієї проблеми досягла найвищого рівня. З одного боку, стало зрозумілим, що не може бути щасливою людина, якій не вдалося розвинути отримані нею за спадком задатки до певного виду діяльності у відповідні здібності. Людина стає просто нереалізованою. З іншого ж боку, саме завдяки діяльності тих людей, які здатні творити, з'являється оригінальний продукт (нові пристрої та технології, методи лікування, твори мистецтва та ін.), що робить країну конкурентоспроможною серед інших країн.

Варто прийняти до уваги ще й місцевий фактор. Так, Буковина належить до тих регіонів України, де з давніх часів розвинуто народні ремесла, потяг до створення того, що відсутнє в інших місцевостях і що робить цей край самобутнім, таким, що створює позитивний імідж держави в цілому.

Варто відзначити, що теза щодо необхідності розвивати творчо обдаровану дитину не нова. Вона була присутня, навіть опосередковано, у навчальних програмах як вишу, так і загальноосвітньої школи у всі часи. Виходило це з відомих загальнодержавних декларацій про необхідність розвитку молодого покоління. Проте освітяни-практики не мали ні наукового, ні методичного забезпечення, яке б могло зрушити справу з місця. Усе зводилося до численних виставок результатів технічної творчості учнів, їх ремісничих досягнень у галузі декоративно-прикладного, образотворчого мистецтва тощо. Увага акцентувалась на самому процесі творчості, а про методику підготовки, про її педагогічні умови питання широко не піднімалося взагалі.

Аналіз наукової та методичної літератури дозволяє зробити попередній висновок щодо того, що є чимало праць, присвячених розвитку творчих здібностей учнів. Найбільш повно, на наш погляд, це зроблено в докторській дисертації А. Давиденка [1]. Незважаючи на те, що дослідження цього автора стосується освітнього процесу з фізики, його результати можна використовувати і в процесі навчання технологій. Ще раніше ця проблема була в полі зору відомого дослідника В. Розумовського [4]. Є й інші, менш значущі дослідження, проте всі вони стосуються розвитку творчо обдарованих учнів, а проблема підготовки вчителя до роботи з такими учнями залишалась осторонь. Проте слід звернути увагу на те, що останнім часом ця проблема виходить на передній план. З'явились перші статті з відображенням окремих результатів дослідження [3, 4 та ін.]. 2012 року було захищено й кандидатську дисертацію [5], яка проте стосувалася лише підготовки вчителя до організації технічної творчості учнів. Наше дослідження охоплює множину проблем, що стосуються підготовки вчителя технологій до роботи з творчо обдарованими учнями, до яких належить і використання для цього процесу виконання майбутніми вчителями дипломних робіт. Саме тому ця стаття є актуальною.

У статті покажемо, який потенціал щодо підготовки вчителя технологій до роботи з творчо обдарованими учнями має процес виконання ними дипломних робіт. Це, звичайно, не єдиний засіб підготовки вчителя технологій до роботи з цією категорією учнів, проте він, на наш погляд, є досить ефективним.

По-перше, тема такої роботи, якщо до цього підходити неформально, завжди відображає інтереси випускника вишу, що робить його діяльність над нею усвідомленою та мотивованою.

По-друге, вона переносить його в те соціально-виробниче середовище, у якому він буде реалізувати себе як фахівець.

По-третє, така робота, хоча й має високий рівень самостійності, виконується під керівництвом відповідних науково-педагогічних кадрів і «рецензується» вчителями та їх учнями.

При цьому хочеться звернути увагу на тематику дипломних робіт. Звичайно, простіше виконати роботу з технічної тематики. Вона відображає зміст того, чим займався випускних під час навчання в університеті. Ось декілька таких тем:

– Дослідження роботи асинхронного двигуна з короткозамкненим ротором.

– Розроблення пристосування для контролю геометричної точності вузлів токарно-гвинторізного верстату.

– Оброблення деревини шліфуванням.

– Розрахунок і конструювання металорізального інструменту для токарної обробки.

– Проектування та виготовлення установки для оцінювання жорсткості й міцності криволінійного стержня.

Частина дипломних робіт виконується на традиційні, хоча на часі й актуальні педагогічні теми:

– Застосування інтерактивних технологій на уроках інформатики.

– Проблемне навчання як чинник інтелектуального розвитку учнів загальноосвітньої середньої школи (або ПТНЗ).

– Використання методу проектів на уроках технічної праці.

– Активізація навчально-пізнавальної діяльності учнів за допомогою мультимедійних технологій.

Звичайно, такі теми вже є педагогічними, проте вони не орієнтують випускника на організацію такої роботи з учнями, яка б задовольняла запити тих учнів, які мають задатки до творчої діяльності.

Іноді випускники обирають такі теми:

– Розроблення комплексу лабораторних робіт з дисципліни «Верстати загального призначення».

– Моделювання, обладнання та розрахунок електричних кіл постійного і змінного струму.

Роботи такого типу бувають цікавими й корисними, проте їх зміст іноді більше відображає власну творчу діяльність випускника, а не його прагнення розвивати творчі здібності учнів. Хоча, як свідчить педагогічна практика, значна частина таких випускників, будучи орієнтовані на власну творчу діяльність, згодом залучають до аналогічної діяльності відповідних учнів. Це є немовби необхідною умовою, адже той педагог, який не виявляє у своїй діяльності хоча б окремих елементів творчості, може залучити до творчої діяльності своїх учнів. Дитина має бачити творчий процес та його результати. Для неї в такому випадку важливими є багато чинників, серед яких – власний приклад діяльності його наставника.

Повертаючись до тем двох останніх робіт, можна сказати, що досить часто такі випускники немовби прагнуть залишатися ще тими, хто навчається сам, а не тими, хто навчає. Їм набагато легше демонструвати власну творчу діяльність, ніж організовувати таку діяльність з учнями.

Як уже говорилося вище, частина таких випускників досить легко адаптуються до майбутньої педагогічної діяльності й легко працюють з творчо обдарованими учнями. Вони стають організаторами такої діяльності. Частина ж таких випускників до педагогічного процесу входять дещо несміливо. Вони демонструють власну творчу діяльність – наприклад, як народні майстри, що надають добрий приклад, адже їх діяльність може унаслідуватись деякими учнями без учителевих настанов. Лише через деякий час вони стають справжніми наставниками, творцями, які можуть захопити

творчою діяльністю інших людей, тобто дітей, і водночас бути організаторами цієї роботи. Як бачимо, у такому разі виконуються як необхідна, так і достатня умови.

Варто відзначити, що набагато складніше ці обидві умови реалізувати в одній дипломній роботі. Нами розроблено тематику таких дипломних робіт, і ми робимо спроби реалізовувати їх у власній педагогічній практиці, тобто пропонувати їх майбутнім учителям технологій та керувати їх виконанням. Наводимо приклади декількох таких робіт.

– Організація та методика роботи з учнями, що мають задатки до технічної творчості.

– Організація та методика роботи з учнями, що мають задатки до різьби по дереву.

– Організація та методика роботи з учнями, що мають задатки до декоративно-прикладного мистецтва.

– Організація та методика роботи з учнями, що мають задатки до образотворчого мистецтва.

– Організація та методика роботи з учнями, що мають задатки до художньої фотографії.

– Організація та методика роботи з учнями, що мають задатки до вишивання.

– Організація та методика роботи з учнями, що мають задатки до моделювання одягу.

Роботи цього типу можуть мати таку орієнтовну структуру (зміст).

ВСТУП. У ньому вказується, чому присвячена ця робота та чим вона актуальна. Тут же варто вказати об'єкт і предмет дослідження.

РОЗДІЛ І. ПОНЯТТЯ ЗАДАТКІВ І ЗДІБНОСТЕЙ ЛЮДИНИ

Для написання цього розділу ми даємо студентам перелік відповідної психологічної літератури. Водночас під час консультацій зосереджуємо їх увагу на відмінності між задатками та здібностями. Для того щоб задатки, як успадковані психолого-фізіологічні властивості, перетворились у відповідні здібності, і необхідна робота батьків, педагогів і суспільства в цілому.

РОЗДІЛ ІІ. МЕТОДИКА РОЗВИТКУ ЗАДАТКІВ УЧНІВ ДО ПЕВНОГО ВИДУ ДІЯЛЬНОСТІ

До цього розділу пропонуємо внести такі пункти:

2.1. Діагностика задатків до певного виду діяльності. У цьому пункті пропонуємо зробити короткий огляд методів діагностики задатків або здібностей учнів, які є у відповідній психологічній літературі. Водночас звертаємо увагу на те, що ці методики не завжди є конкретними, тому їх слід адаптувати до конкретних умов, а ще на те, що задатки та здібності вдається виявити лише в конкретній діяльності людини.

2.2. Організація роботи гуртка або індивідуальної роботи з учнями. До цього пункту доцільно включити програму роботи гуртка. Вона може бути складена самостійно або ж взята з відповідної методичної літератури. Звичайно, перевагу слід віддати самостійно розробленій програмі. Цю програму пропонуємо подати в кінці дипломної роботи у вигляді відповідного додатку. Очевидно, що програма гуртка має відображати власну творчу діяльність майбутнього вчителя та відповідати запитам і потенційним можливостям (задаткам) його учнів, що стане відомим у результаті здійснення діагностичної роботи.

2.3. Представлення результатів діяльності учнів (виставки, участь у конкурсах тощо). Така фраза в методичній літературі зустрічається досить нечасто. Майбутній учитель має знати, що головним є діяльність учнів, а це «представлення результатів» є тим зовнішнім боком, який відображає результати цієї діяльності. Проте за результатами участі членів гуртка у різноманітних конкурсах роблять висновки щодо результативності роботи вчителя (керівника гуртка). Отож випускник університету має знати про цю важливу особливість його майбутньої діяльності.

Варто зауважити, що наявна методична література не відображає сучасних тенденцій розвитку технічної творчості, а отже, й конкурсів. Найчастіше в ній говориться про традиційні конкурси технічної творчості, на яких виставляються експонати, що відображають репродуктивну діяльність учнів. Це не відповідає сучасним запитам. Конкурси вже перетворилися з технічних на науково-технічні.

Для більшої повноти уявлень про стан справ ми пропонуємо майбутнім учителям хоча б ознайомитися зі змістом робіт учасників Національного етапу конкурсу Intel-Tehno, Intel-Eko, конкурсів-захистів Малої академії наук України, завданнями всеукраїнських відкритих турнірів юних винахідників і раціоналізаторів, всеукраїнських конкурсів юних дослідників і винахідників «Едісона XXI-го століття» тощо.

ВИСНОВКИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ та ДОДАТКИ ми в цій статті не коментуємо. Вимоги до них загальновідомі.

Наш досвід підтверджує ефективність такого підходу до організації роботи майбутніх учителів технологій над дипломними роботами. Він, звичайно, складніший порівняно з традиційним, проте сприяє підготовці випускника університету до роботи з творчо обдарованими учнями.

Подальші наукові дослідження мають бути спрямовані на пошуки нових форм і методів підготовки майбутніх учителів технологій до роботи з творчо обдарованими учнями.

Література:

1. Давиденко А. А. Теоретичні та методичні засади розвитку творчих здібностей учнів у процесі навчання фізики : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02 / Давиденко А. А. – К., 2007. – 467 с.
2. Давиденко П. А. Підготовка вчителя фізики та технологій до організації позаурочної діяльності учнів / А. А. Давиденко // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Вип. 108, Т. 2 / Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка; гол. ред. Носко М. О. – Чернігів : ЧДПУ, 2013. – С. 108-109.
3. Давиденко П. А. Проблеми підготовки вчителя фізики до роботи з учнями, що мають задатки до творчої діяльності / А.А. Давиденко // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету. Вип. 97 / Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г.Шевченка; гол. ред. Носко М.О. – Чернігів : ЧДПУ, 2012. – С. 325-327.
4. Разумовский В. Г. Проблема развития творческих способностей учащихся в процессе обучения физике : автореф. дис. … докт. пед. наук / В.Г. Разумовский. – М. : НИИ общей педагогики АПН СССР, 1972. – 62 с.
5. Ширбул О. М. Підготовка майбутніх учителів трудового навчання до організації технічної творчості учнів основної школи : дис… канд. пед. наук : 13.00.04 / Ширбул О. М. – Кіровоград – 2012. – 225 с.

Ярема С. В.

ПОДГОТОВКА БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ТЕХНОЛОГИЙ К РАБОТЕ С ТВОРЧЕСКИ ОДАРЕННЫМИ УЧАЩИМИСЯ ВО ВРЕМЯ ВЫПОЛНЕНИЯ ИМИ ДИПЛОМНЫХ РАБОТ

Статья посвящена проблеме подготовки будущих учителей технологий к работе с учащимися, имеющими задатки к творческой деятельности. Автор показывает важность данного направления работы и предлагает свое видение путей повышения его эффективности. Им разработана тематика дипломных работ, выполнение которых направлено на развитие готовности учителя к организации работы с творчески одаренными учащимися. Здесь же подается ориентировочное содержание такого вида дипломных работ, дается объяснение отдельных разделов и их пунктов.

Статья может быть полезна ученым, которые занимаются проблемой профессиональной подготовки будущих учителей не только технологий, но и других смежных предметов – например, физики, химии, биологии. Очевидна польза и для выпускников университетов, которые осуществляют подготовку учителей технологий.

Ключевые слова: способность, творчество, творческая одаренность, развитие способностей, творчество, дипломная работа, учитель технологий, профессиональная подготовка, университет, школа.

Yarema S. V.

FUTURE TEACHERS' TRAINING OF TECHNOLOGIES TO WORK WITH CREATIVELY GIFTED STUDENTS DURING THEIR GRADUATE THESES

The article is devoted to future teachers' training of technologies to work with students who have the potential for creative activity. The author shows the importance of this area of work and offers his own vision of increasing efficiency. One of these ways is to attract university graduates to perform graduate theses. He has developed diplomas' themes, the implementation of which are focused on the development of teachers' readiness to work with creatively gifted students. Scope of work is estimated and can be changed according to future teachers' abilities and aptitudes. It is also submitted provisional contents of such graduate theses, explained some individual sections and paragraphs.

The author underlines the importance of transition an individual creativity of university graduates for transferring their experience and motivation to the students' environment. This approach contributes to better understanding of the process of future teachers' training; it is focused on a particular type of future educational activities.

Much attention is paid to diagnose of students' inclinations and abilities.

The article can be useful for scientists dealing with future teachers' training not only technologies, but also other related subjects, such as physics, chemistry and biology. It is highlighted the obvious benefits for university graduates, future teachers' training of technologies.

Keywords: ability, creativity, artistic talent, skills development, creativity, graduate thesis, future teachers' training of technologies, university, school.

Рецензент: Кузьменко В.В.